

Európsky hospodársky a sociálny výbor

NAT/689

Hodnotenie programu LIFE v polovici jeho trvania

NÁVRH STANOVISKA

sekcia pre poľnohospodárstvo, rozvoj vidieka a životné prostredie

Hodnotenie programu LIFE v polovici jeho trvania
[prieskumné stanovisko]

Spravodajca: **Lutz RIBBE**

Informácia pre členov sekcie

Schôdza sekcie	06/02/2017, 10:00
Termín podávania pozmeňovacích návrhov	01/02/2017, 10:00
Kontakt	fabien.porcher@eesc.europa.eu
Administrátor	Fabien Porcher
Dátum dokumentu	26/01/2017

Študijná skupina	Hodnotenie programu LIFE v polovici jeho trvania
Predseda	Ricardo SERRA ARIAS (ES – I)
Spravodajca	Lutz RIBBE (DE – III)
Členovia	Brian CURTIS (UK – II) Emilio FATOVIC (IT – II) Luís MIRA (PT – I) Maurizio REALE (IT – I) José Manuel ROCHE RAMO (ES – III) Diľana Slavova (BG – III) Mário SOARES (PT – II)
Expert	Gabriel Schwaderer
Konzultácia	25/08/2016
Právny základ	článok 304 Zmluvy o fungovaní Európskej únie
Rozhodnutie plenárneho zhromaždenia	15/03/2016
Príslušná sekcia	sekcia pre poľnohospodárstvo, rozvoj vidieka a životné prostredie
Prijaté v sekcii	DD/MM/YYYY
Prijatie v pléne	DD/MM/YYYY
Plenárne zasadnutie č.	...
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržali sa hlasovania)	.../.../...

1. Závěry a odporúčania

- 1.1 EHSV sa opätovne¹ a dôrazne zasadzuje za zachovanie a ďalší rozvoj samostatného programu EÚ na financovanie životného prostredia, ochranu a zlepšovanie biodiverzity, efektívne využívanie zdrojov, udržateľný rozvoj, komunikáciu a informovanie, ako aj podporu mimovládnych environmentálnych organizácií.
- 1.2 Za uplynulých 25 rokov mal program LIFE rozhodujúci význam pre európsku politiku v oblasti životného prostredia, a v čoraz väčšej miere aj pre politiku udržateľnosti. Medzičasom ho možno právom označiť za neodmysliteľnú súčasť politiky EÚ v oblasti životného prostredia, ktorá bola programom LIFE do veľkej miery posilnená.
- 1.3 A to hneď v dvojakom zmysle. Projekty LIFE
 - a) prispeli bezprostredne k dosahovaniu priamych a znateľných úspechov. Napríklad sa podarilo vďaka projektom financovaným z programu LIFE ochrániť pred vyhynutím určité ohrozené druhy, ktoré sú podľa právnych predpisov EÚ chránené;
 - b) názorne ukázali obyvateľstvu na mieste, aký pozitívny vplyv môže mať politika EÚ v oblasti životného prostredia a aký úžitok táto politika prináša ľuďom, životnému prostrediu a prírode. Program LIFE sa tak sčasti stal akýmsi sprostredkovateľom medzi politikou EÚ a „Európou občanov a regiónov“. To má osobitný význam v časoch, keď sa čoraz častejšie vynára otázka, aký prínos Európa vôbec predstavuje.
- 1.4 Program LIFE, u ktorého treba predovšetkým osobitne oceniť jeho sústavné prispôsobovanie sa novým výzvam, však ukázal aj to, že v občianskej spoločnosti existuje veľký potenciál a obrovská ochota zasadzovať sa za uplatňovanie a ďalší rozvoj politiky EÚ v oblasti životného prostredia a politiky udržateľnosti. Uplatňovanie právnych predpisov EÚ je viac než len legislatívny krok, ktorý musia členské štáty vykonať. Politika v oblasti životného prostredia a politika udržateľnosti stojí a padá na tom, či ju občania prijímú, treba ju spraviť transparentnou a sprostredkovať občanom, a aj v tejto oblasti je program LIFE obrovským prínosom.
- 1.5 Projekty LIFE však často poukážu aj na priame alebo nepriame rozpory medzi politickými rozhodnutiami, a to aj na úrovni EÚ. A hoci to môže mnohým rozhodujúcim politickým činiteľom byť nepríjemné, treba to považovať za dôležitý prínos, ktorý v konečnom dôsledku môže viesť k širšej integrácii ochrany životného prostredia do iných oblastí politiky.
- 1.6 Uplatňovanie programu 2030 OSN (tzv. cieľov trvalo udržateľného rozvoja – SDG) v európskej politike je jednou z veľkých výziev, ktorým bude EÚ v nadchádzajúcich rokoch čeliť. LIFE tu bude musieť plniť podpornú funkciu. Nejde pritom len o rozvíjanie úzkeho dialógu so sociálnymi partnermi a skupinami z radov občianskej spoločnosti pri hľadaní najefektívnejších spôsobov uplatňovania, ale aj o to, aby predovšetkým mnohé útvary Komisie a (z hľadiska úrovne členských štátov) mnohé ministerstvá a úrady, venovali viac pozornosti politike udržateľnosti, ktorá bola doteraz len krajoovou témou, aby sa toľko diskutovaná integrácia ochrany prírody a životného prostredia do iných oblastí politiky stala realitou.

¹ NAT/547.

1.7 EHSV navrhuje niekoľko zmien:

- program LIFE by sa mal stať hlavným nástrojom financovania sústavy Natura 2000. Niekdajší prístup založený na financovaní sústavy Natura 2000 predovšetkým prostredníctvom Európskeho fondu regionálneho rozvoja a 2. piliera spoločnej poľnohospodárskej politiky sa zjavne neosvedčilo. Výbor v tejto súvislosti poukazuje na svoje stanovisko² a vyjadruje sa za príslušné navýšenie účelovo viazaných prostriedkov v programe LIFE,
- malo by sa preskúmať, ako by sa dali lepšie projekty podporované prostredníctvom programu LIFE pretransformovať na skutočné „vzorové projekty“ tak, aby sa – podľa možnosti bez ďalšej podpory – dali zopakovať na iných miestach v Európe,
- klasické výskumné projekty by sa nemali podporovať prostredníctvom programu LIFE, aby sa ešte jasnejšie vymedzili hranice voči programu Horizont 2020.

1.8 Časť súvisiaca s politikou v oblasti zmeny klímy by sa mala rozšíriť, a to najmä pokiaľ ide o možné opatrenia na prispôbenie sa, ktoré môžu prijať predovšetkým občania, poľnohospodári, mestá/obce a regióny, ktorých sa zmeny klímy dotkla.

2. Kontext

2.1 Program LIFE, založený v roku 1992, je najdôležitejším nástrojom EÚ na podporu životného prostredia. Jeho úlohou je ochrana biodiverzity a biotopov (najmä prostredníctvom siete Natura 2000), ako aj efektívne využívanie zdrojov, ochrana klímy, komunikácia a informovanie. Program LIFE má na obdobie rokov 2012 – 2020 vyčlenené prostriedky zhruba vo výške 3 456 miliárd EUR, v predchádzajúcom sedemročnom období boli k dispozícii približne 2 miliardy EUR.

2.2 Program má tieto hlavné ciele:

- prispieť k rozvoju hospodárstva, ktoré efektívne využíva zdroje, má nízke emisie CO₂ a je odolné voči zmene klímy, a zároveň prispieť aj k ochrane životného prostredia a zachovaniu biologickej rozmanitosti,
- lepšia politika v oblasti životného prostredia, lepšie uplatňovanie a kontrola právnych predpisov EÚ v oblasti životného prostredia, ako aj zohľadnenie cieľov politiky v oblasti životného prostredia a zmien klímy v iných oblastiach politiky, ako aj v postupoch verejných a súkromných organizácií,
- podporovať na všetkých úrovniach lepšiu správu v oblasti životného prostredia a klímy, predovšetkým prostredníctvom lepšieho zapojenia občianskej spoločnosti, mimovládnych organizácií a miestnych aktérov;

² Pozri stanovisko NAT/681 – Politika EÚ v oblasti biodiverzity.

- podporovať uplatňovanie 7. environmentálneho akčného programu, ako aj (budúce) uplatňovanie programu 2030 OSN v európskej politike.

2.3 V porovnaní s programovacím obdobím 2007 – 2013 vykazuje program LIFE viacero nových znakov:

- vytvorenie podprogramu „Ochrana klímy“;
- zavedenie novej kategórie projektov, tzv. „integrované projekty“, popri tých „klasických“ projektoch, projektoch na budovanie kapacít a prípravných projektoch,
- zavedenie finančných nástrojov, konkrétne nástroja na financovanie prírodného kapitálu (NCFF), ktorých ťažiskom sú ekosystémové služby a ochrana prírodného kapitálu, ako aj nástroja na súkromné financovanie energetickej efektívnosti (PF4EE),
- postupne sa ruší vnútroštátne pridelovanie prostriedkov pre projekty: od roku 2018 budú projekty vyberané už len na základe svojej vhodnosti, bez ohľadu na ich geografické rozdelenie (platí pre tradičné projekty),
- Komisia už program vykonáva prostredníctvom výkonnej agentúry pre malé a stredné podniky (EASME).

2.4 V programovacom období 2014 – 2020 má LIFE takúto štruktúru:

- podprogram „Životné prostredie“, ktorý sa zameriava na oblasti „životné prostredie a efektívne využívanie zdrojov“, „príroda a biodiverzita“, „správa a informovanie v oblasti životného prostredia“, na ktorý pripadá približne 75 % rozpočtových prostriedkov (2 592 miliónov EUR),
- podprogram „Ochrana klímy“, ktorý sa zameriava na oblasti „zmena klímy“, „adaptácia na zmenu klímy“, „správa a informovanie v oblasti životného prostredia“, ktorý je vybavený približne 25 % rozpočtových prostriedkov (864 miliónov EUR).

2.5 Európska komisia vykonáva do 30. júna 2017 hodnotenie programu LIFE v polovici jeho trvania, pričom požiadala EHSV a Výbor regiónov, aby sa ešte pred zverejnením tohto hodnotenia v polovici trvania vyjadrili k novej forme programu LIFE, s ohľadom na novinky zavedené v roku 2014.

3. Všeobecné pripomienky výboru

3.1 Na kvalifikované hodnotenie súčasného programovacieho obdobia v polovici trvania je podľa názoru EHSV ešte príliš skoro, keďže prvé projekty nového programovacieho obdobia boli zadane až v januári 2015 a prevažná väčšina týchto projektov ešte nebola ani ukončená, nieto ešte aby sa už dali hodnotiť. Aj napriek tomu však chce vzhľadom na hodnotenie doterajších programovacích období prispieť v prvej fáze k formovaniu programu LIFE v programovacom období 2021 – 2028.

Doterajšie úspechy a prínos, ale aj hranice programu LIFE

- 3.2 Za uplynulých 25 rokov mal program LIFE rozhodujúci význam pre európsku politiku v oblasti životného prostredia, a v čoraz väčšej miere aj pre politiku udržateľnosti. Program LIFE mimoriadne výraznou mierou prispel k ochrane biodiverzity. Medzičasom ho možno právom označiť za neodmysliteľnú súčasť politiky EÚ v oblasti životného prostredia, ktorá bola programom LIFE do veľkej miery posilnená.
- 3.3 A to hneď v dvojakom zmysle. Projekty LIFE
- a) prispeli bezprostredne k dosahovaniu priamych a znateľných úspechov. Napríklad sa podarilo vďaka projektom financovaným z programu LIFE ochrániť pred vyhynutím určité ohrozené druhy, ktoré sú podľa právnych predpisov EÚ chránené. Ako príklad môžeme uviesť projekty na ochranu ibisa skalného alebo dropa veľkého. Program LIFE často bol a je jedinou možnosťou financovania, keďže členské štáty často nezriadili príslušné vlastné programy ochrany, resp. o ne nejavia záujem;
 - b) názorne ukázali obyvateľstvu na mieste, aký pozitívny vplyv môže mať politika EÚ v oblasti životného prostredia a aký úžitok táto politika prináša ľuďom, životnému prostrediu a prírode. Program LIFE sa tak sčasti stal akýmsi sprostredkovateľom medzi politikou EÚ a „Európou občanov a regiónov“. To má osobitný význam v časoch, keď sa čoraz častejšie vynára otázka, aký prínos Európa vôbec predstavuje.
- 3.4 Program LIFE a mnoho projektov, ktoré z neho boli doteraz financované, ukázal, že v občianskej spoločnosti existuje veľký potenciál a obrovská ochota zasadzovať sa za uplatňovanie a ďalší rozvoj politiky EÚ v oblasti životného prostredia a politiky udržateľnosti. Uplatňovanie právnych predpisov EÚ je viac než len legislatívny krok, ktorý musia členské štáty vykonať. Politika v oblasti životného prostredia a politika udržateľnosti stojí a padá na tom, či ju občania prijímú, treba ju spraviť transparentnou a sprostredkovať občanom, a aj v tejto oblasti je program LIFE obrovským a neodmysliteľným prínosom.
- 3.5 Projekty LIFE však často poukážu aj na priame alebo nepriame rozpory medzi politickými rozhodnutiami, a to aj na úrovni EÚ. A hoci to môže mnohým rozhodujúcim politickým činiteľom byť nepríjemné, treba to považovať za dôležitý prínos, ktorý v konečnom dôsledku môže viesť k širšej integrácii ochrany životného prostredia do iných oblastí politiky.
- 3.6 A tu už sa črtajú hranice programu LIFE: úlohou LIFE by nemalo a nemôže byť vyvážiť existujúce nedostatky, ktoré sú výsledkom nedostatočného uplatňovania existujúcich právnych predpisov v oblasti životného prostredia resp. nedostatočného zohľadnenia environmentálnych aspektov v iných oblastiach politiky. To sa dá ukázať na troch príkladoch:
- 3.6.1 Program LIFE môže napr. pomôcť verejne poukázať na to, že hlavným cieľom politiky čistoty ovzdušia je znížiť ohrozenie zdravia občanov v dôsledku škodlivých látok. Program LIFE však nemôže vyriešiť problémy, ktoré existujú napríklad v Nemecku medzi politikami v oblasti ochrany životného prostredia a dopravy a ktorých jadrom je otázka, aký výdobytok je viac hodný ochrany („ochrana zdravia obyvateľov miest pred jemnými prachovými časticami“ alebo „právo vodiča motorového vozidla na slobodnú mobilitu“).

3.6.2 Program LIFE napr. výnimočným spôsobom prostredníctvom projektu „Urban Bees“³ širokej verejnosti ukázal význam, dôvody ohrozenia, ale aj možnosti konania, pokiaľ ide o ochranu opelňovačov. Ohrozenia, ktoré vyplývajú napr. z využívania určitých poľnohospodárskych postupov alebo povoľovania určitých druhov postrekov, ktoré potenciálne ohrozujú včely, sa dajú odstrániť len vtedy, keď sa tým iné úrady EÚ budú v dostatočnej miere zaoberať a dôsledne sa bude uplatňovať platná zásada predbežnej opatrnosti.

3.6.3 Od roku 1999 bol v Rakúsku z verejných finančných prostriedkov v celkovej výške už 45 miliónov EUR, pričom časť z nich pochádzala z programu LIFE, financovaný úspešný program na ochranu globálne ohrozeného druhu ryby, hlavátky podunajskej⁴. Povodie Sávy je hlavnou oblasťou rozšírenia tohto druhu. Jedna z aktuálnych štúdií ukazuje, že v oblasti rozšírenia hlavátky podunajskej sa plánuje výstavba približne 600 vodných elektrární. Odborníci predpokladajú, že populácia hlavátky sa v dôsledku tohto zásahu zníži až o 70 %. Výstavba niektorých z týchto elektrární má byť financovaná aj z prostriedkov EÚ.

3.7 Preto je vítané, že program LIFE sa už vo väčšej miere zameriava na lepšie uplatňovanie právnych predpisov, nielen na príslušných úradoch, ale aj v oblasti kontrolných orgánov.

Vývoj programu LIFE

3.8 EHSV víta vysokú úroveň pružnosti a schopnosť prispôbiť sa novým výzvam, ako aj nazbieraným skúsenostiam, ktoré boli hlavnou črtou programu LIFE v uplynulých rokoch. To sa odzrkadľuje aj v novom programovacom období 2014 – 2020:

- ťažisko na krajiny s veľkými nedostatkami pri uplatňovaní,
- odstránenie vnútroštátnych kvót,
- zlepšené možnosti zapájania podnikov,
- väčšia prioritizácia inovácií,
- viac synergii s inými programami, počínajúc novými integrovanými projektmi, ktoré boli zavedené v roku 2014. EHSV v tejto súvislosti víta, že jeho odporúčanie⁵ jasne rozdeliť finančné prostriedky medzi „tradičné“ a „integrované“ projekty bolo zohľadnené,
- zavedenie úplne nových nástrojov financovania v oblasti životného prostredia (PF4EE, NCCF),
- vytvorenie rozmeru zmeny klímy.

³ Uviest' zdroj.

⁴ Chránený na základe prílohy II smernice o biotopoch.

⁵ NAT/547, bod 1.4.

4. Odporúčania EHSV

Zachovať a posilniť program LIFE

- 4.1 Žiadny program nie je taký dobrý, aby nemohol byť lepší. Napriek tomu EHSV v prvom rade zdôrazňuje⁶ svoju výslovnú podporu pokračovaniu tohto z rozpočtového hľadiska oddeleného finančného programu aj po skončení súčasného programovacieho obdobia. Je to potrebné, pretože napriek mnohým sľubným pokrokom a napriek smerodajným rozhodnutiam (o. i. program 2030 OSN, závery dohody o klíme z Paríža, stratégia EÚ v oblasti biodiverzity) ešte stále nie sú ani zďaleka doriešené problémy v oblasti životného prostredia a nie je poriadne rozbehnutý ani prechod na politiku EÚ založenú na efektívnom využívaní zdrojov, nízkych emisiách CO₂ a zachovaní biodiverzity. Práve naopak: Európska komisia a Európska environmentálna agentúra samy v rôznych správach konštatujú, že záťaž sa sčasti dokonca ešte zvýši⁷.
- 4.2 Analýzy smerníc v oblasti ochrany životného prostredia v rámci procesu REFIT jasne ukázali, že právny rámec je primeraný, avšak finančné prostriedky nie sú ani zďaleka dostatočné na cielené riadenie sústavy Natura 2000. Táto základná úloha ochrany biodiverzity v Európe si nutne vyžaduje primerané financovanie.
- 4.3 Trvácnosť programu LIFE je neodmysliteľným predpokladom účinnosti a dôveryhodnosti politiky EÚ v oblasti životného prostredia, čo treba poistiť horizontálnou integráciou 7. environmentálneho akčného plánu, programu trvalo udržateľného rozvoja OSN a závery dohody o klíme z Paríža do všetkých ostatných európskych oblastí politiky a programov financovania. EHSV pripomína, že sa okrem toho opakovane zasadzoval za spravodlivejší európsky semester zameraný na životné prostredie.

Vplyvy zmien z roku 2014

- 4.4 Zavedenie dvoch nových nástrojov financovania do programu LIFE ako pilotných projektov bolo novinkou, ktorú EHSV víta. Na hodnotenie tohto prístupu je však ešte príliš skoro, keďže prvé projekty z oboch nástrojov (nástroj na financovanie prírodného kapitálu – NCFF, ako aj nástroj na súkromné financovanie energetickej efektívnosti – PF4EE) boli vybrané len nedávno, ale ešte neboli zrealizované.
- 4.5 Tento prístup je začiatkom úplne novej cesty na vytvorenie inovatívnych možností financovania pre projekty v oblasti ochrany prírody a energetickej účinnosti u súkromných malých investorov. To je skutočne potrebné, lebo sľubné projekty často stroskotajú na klasickom financovaní.
- 4.6 Do akej miery bude tento podprogram v konečnom dôsledku úspešný, či sa dohodnutá spolupráca s EIB ukáže byť prostriedkom k cieľu, či sú modality podávania žiadostí dosť jednoduché a podmienky financovania, vrátane využitia rizikového kapitálu, vhodné,

⁶ NAT/547.

⁷ *The European environment — state and outlook 2015: synthesis report*, Európska environmentálna agentúra, Kodaň, 2015.

sa v súčasnosti ešte nedá odhadnúť, preto EHSV žiada, aby sa práve táto časť nového programu LIFE ešte raz veľmi presne zhodnotila neskôr.

- 4.7 Vo svojom vlastnom hodnotení by mala Komisia preskúmať, ako by sa prípadne dali ešte lepšie projekty podporované prostredníctvom programu LIFE pretransformovať na skutočné „vzorové projekty“ tak, aby sa – podľa možnosti bez ďalšej podpory – dali zopakovať na iných miestach v Európe, so zdôraznením prenosu know-how a hospodárskej realizovateľnosti. Jedným z krokov by mohlo byť prevádzkovateľov mimoriadne úspešných projektov v rámci ďalšieho projektového kroku požiadať, aby zodpovedali túto otázku.
- 4.8 Program LIFE vníma EHSV ako nástroj na financovanie realizácie opatrení EÚ a politík, a nielen ako program zameraný primárne na financovanie projektov, ktoré sú najmä v záujme jednotlivých krajín. Môže sa však stať, že napr. projekty v rámci programu LIFE, navrhnuté organizáciami občianskej spoločnosti, sú síce v európskom, ale menej v národnom záujme. Otázka spolufinancovania musí byť v budúcnosti preto stanovená tak, aby príslušné projekty nestroskotali na tom, že im bude odmietnuté národné spolufinancovanie (EHSV sú takéto prípady známe). Okrem toho vyzýva EHSV Komisiu, aby preskúmala, do akej miery by sa dali, najmä v prípade MVO, uplatniť ešte vyššie sadzby spolufinancovania. Vlastné príspevky predstavujú najmä pre MVO len ťažko prekonateľnú prekážku. K tomu treba pripočítať, že tieto pochádzajú veľmi často z verejných rozpočtov a poskytovateľ spolufinancovania teda zjavne uplatňuje „politiku výberu“.

Integrované projekty / vzájomné dopĺňanie sa s ostatnými oblasťami politiky EÚ

- 4.9 Zvláštnu formu predstavujú tzv. „integrovane projekty“, ktoré boli vyvinuté v rámci programu LIFE a ktorých význam EHSV veľmi hodnotí. Vynikajúcim príkladom je „Belgian Nature Integrated Project“ (Integrovaný projekt Belgická príroda, BNIP), ktorý zahŕňa celú plochu Belgicka, integruje 28 zainteresovaných strán a podporuje 18 zvláštnych projektov ochrany, 48 jasne vymedzených činností a celkovo vyše 300 plánov riadenia (napr. pre oblasti siete Natura 2000). V rámci tohto projektu bolo vytvorených 7 rôznych tímov s celkovým počtom 52 pracovníkov. Úspešne prepojil rôzne dostupné zdroje financovania EÚ, ale aj vnútroštátne zdroje.

Práve takéto obsahové a štrukturálne prepojenia by sa mali v budúcnosti ešte viacej posilňovať. Napríklad by sa mali vytvárať možné synergie medzi programom LIFE a ekologickejšou SPP.

Nové úlohy pre program LIFE

- 4.10 Zlepšiť však možno nielen obsahovú previazanosť programu LIFE a SPP, v každom prípade by malo dôjsť k dôležitým administratívnym alebo rozpočtovým inováciám.
- 4.11 Doposiaľ je Európsky fond regionálneho rozvoja a 2. pilier SPP hlavným nástrojom financovania siete Natura 2000, a to na základe návrhu Komisie z roku 2004⁸. EHSV tento návrh vtedy podporili pod podmienkou, že v rámci uvedeného fondu budú zodpovedajúcim

⁸

COM(2004) 431 z 15.7.2004 „Financovanie sústavy Natura 2000“.

spôsobom poskytnuté účelovo viazane prostriedky aj v postačujúcej výške. Nestalo sa tak. EHSV teda považuje vtedajší prístup za neúspešný⁹.

- 4.12 Doposiaľ poskytnuté prostriedky nepokrývajú ani čiastočne sumy potrebné na kompenzáciu nákladov na ochranu prírody ani náklady na vypracovanie plánov riadenia a vykonávanie nutných opatrení. Natura 2000 je typickým príkladom oblasti kompetencií v zodpovednosti EÚ, a preto musí byť jasný aj jej rozpočet.
- 4.13 Výbor namiesto toho navrhuje, aby od budúceho finančného obdobia boli všetky finančné prostriedky potrebné na vykonávanie a zachovanie siete Natura 2000 čerpané z programu LIFE a potrebné zodpovedajúce rozpočtové prostriedky boli naplánované dodatočne. Žiada Komisiu, aby okrem toho interne spresnila, či by LIFE nebol vhodným nástrojom na vykonávanie transeurópskych sietí *Zelená infraštruktúra*¹⁰. Museli by byť stanovené a dodatočne poskytnuté zodpovedajúce prostriedky.
- 4.14 EHSV zdôrazňuje, že pri financovaní siete Natura 2000 ide o základnú investíciu do dôležitej časti zelenej infraštruktúry Európy, ktorá sa vyplatí nielen kvôli zvýšenej kvalite života, ale aj nárastu miestnych príjmov.
- 4.15 Plnenie cieľov udržateľného rozvoja, teda uplatňovanie programu 2030 OSN, si vyžiada mnohé základné zmeny v európskych politických prístupoch¹¹. Vyžiada si to taktiež
- a) čiastočne radikálnu zmenu myslenia predovšetkým v tých útvaroch Komisie, ktoré boli doteraz v oblasti politiky udržateľnosti málo aktívne.
 - b) úplne nový prístup riadenia usilujúci sa o výrazne intenzívnejšie zapojenie subjektov občianskej spoločnosti a oveľa väčšie využívanie prístupu *zdola nahor*.
- 4.16 EHSV odporúča Komisii, aby v záujme posilnenie požiadaviek uvedených v bode 4.15 vytvorila v novej fáze programu LIFE po roku 2020 nové aktivity a možnosti projektov.
- 4.17 Pri klasických výskumných projektoch, ktoré boli v minulosti čiastočne financované z programu LIFE, by bolo potrebné položiť si otázku, či by tu v budúcnosti nebolo vhodnejšie použiť formu klasických výskumných programov financovaných Komisiou. Tým by bol tento program jasne vymedzený voči programu Horizont 2020.
- 4.18 Časť programu, ktorá sa zaoberá otázkami klímy, by sa mala v budúcnosti ešte viac rozšíriť, a to najmä pokiaľ ide o možné opatrenia na prispôbenie sa, ktoré môžu prijať predovšetkým občania, poľnohospodári, mestá/obce a regióny, ktorých sa zmeny klímy dotkla.

⁹ Pozri NAT/681.

¹⁰ Uviest' údaje o zdrojoch.

¹¹ Pozri NAT/229 a NAT/693.